

Åttonde roten, tomt 27

Kvarteret Borgaren

Tjugoförsta roten 1637–57v

Kronhusgatans södra sida mellan

15 roten 1657h–70

Östra Hamnen och Torggatan

Östra delen av 8.27

Sirin Jöns Joens

1669–81

GT: Sigrid Jon Jöns 1670–74. 1673 genom Jon Olufsson

Hon var änka efter styrmannen Jöns Jonsson i Tjugoandra roten 1637–42 och bor själv där ännu 1657 och i tolfte roten 1657h–58.

Står mellan Samuel Loman 1652 och Hans Larssons plats 1655. Var det den gården, som 1696 var (dottern?) Anna Jönsdotters halva gård?

Handl Martin Brusewitz sålde 1.12.1708 till båtsman Lars Andersson (Lund) gård mellan hans egen å västra och löjtnant Nils Långebergs hus å östra sidan.

När båtsmannen Lars Anderssons änka (Anna Lund, omgift Mats Mattsson Hagman) den 8.11.1714 lät första resan lagbjuda detta köp, sades hus och gård vara beläget på Kronhusgatan mellan pottmakaren Christian Brauns gård å östra och handelsmannen Mårten Brusewitz gård å västra sidan vilken 1/2 gård omtalas 1710.

1715: Lars Andersson Lunds änkas tomt värderades till 100 d smt, husvärde angavs ej. Lösegen-
domen uppgick bara till 10 d smt. Hos henne bodde 1717 hennes fattiga moder *Rangela*. Bou
efter konstapeln Lars Lund ägde inte rum förrän 2.1.1722 (Berg II:7–8, 146) möjligen inför änkan
Annas omgifte med skeppstimmerman Mattis Mattsson Hageman.

Att något husvärde ej uppgavs 1715 hade kanske följande förklaring: Annika Lund klagade i brev
till magistraten den 9.12.1718 (EIIb:3) över att hon ”fattig och värnlös änka icke kan nog samt
klaga över min nabo och granne Pättemakaren Mester Christian Bruhn [i 8.26], hwilken för dhet-
ta medan Iag hade ett gammalt huus, icke hade Consideration eller skonte mig medh dess öfwer-
flödiga stäckeweeds staaplade och opsättiande på min wägg, innan sielfwa huuset omkullfalla
måste, som dock utom hans i så måtto wällande i många åhr kunat beståndande blifwa, då Iag
fattige Enkia blef nödtwungen ey allenast migh utj stoor skulld att sättia, innan Jag fick Timmer
till nya huus upsättiande, som ännu icke får tidh och Rådruhb att siunka eller utj sielfwa sig sätt-
tia uthan effter sin gamla plägseed och wahna öfwerlastar min nya huus med allt för mycket
dess stoor stäckeweed, som han sin person och arbete intet behöfwer uthan mestadels till Salu
håller till mästbiudande att försällia, af sådant ogemehn last och synd mitt nya huus sig reedan så
begifwit sig att utj rägnigit wäder Iag för inflytande watten intet kan wara frij” etc.

Lars Lunds änka var kvar 1720.

Västra delen av 8.27

Joen Olsson köpman el handelsman

1666–81, M1676: 2 tomter Både 8.27 och 8.28 (1696 Martin Brusewitz 1½ tomt)

GT 1670–81: 2 tomter

Joen Olufsson bör ha varit yngre än sin bror *Carl Olufsson* i granngården 8.29. Denne upptages redan i kontributionslängden 1662 medan Joen Olufsson ej återfinnes i längderna förrän 1666.

Joen Olufsson tycks ha varit en hetlevrad herre med speciella svårigheter att komma överens med tulltjänstemän. Vid underrätten presenterade *Per Månsson (Billman)* den 28.2.1666 en räkning på 8 daler 29 1/3 öre smt emot Joen Olufsson för ”åtskilligt oförtullat gods igenom Gamble Port och Lille Hampnen infört. Joen Olufssons fullmäktige Jonas Olufsson säger, att Per Månsson i underpant 2 tunnor Beck hafwer. Weet icke hwilken med rätta tillkommer bemälte tull emottaga. Begärde uppskov till dess Inspector Jonas Månsson, som med Tullwäsendet hafwer att giöra hemkommer”.

14.3.1666: ”Samma dato gjorde Jonas Månsson ett skrifteligt inkast uthi saken emellan Per Månsson och Joen Olufsson om den tull Per Månsson för sillen af Joen Oluffson fordrar, förefwandades bemälte sill efter resolution böhra wed Stora Bommen förtullas, och icke hos Per Månsson eller dhe platser han hafwer förpachtat beropandes sig der hoos på det som af samtliga Magistraten är resolverat, nembligen att Tullwäsendet dem intet angår uthan honom som dispositionen der öfwer är ahnbefallat, begärandes derfor under hans förswar tullwäsendet låta blifwa.”

Animositeten mellan Per Månson och Joen Olufsson fortfor och 1666 var det färdigt för handgripligheter dem emellan. Göteborgs underrätt den 27.4.1666: Joen Olufsson hade nästförledne tredjedag jul ”uthi Anders Hansson Högens huus Per Månsson med hugg och slag, hårets afdragande och kragens sönderrifwande uthan något hans förwällande öfwerfallit”. Per Månsson uppvisade attest af Anders Hansson. Joen Olufsson ansåg Per Månsson ”wara en sådan man, att swaranden icke weet, om han honom för rätta will swara”.

Anders Svensson vittnade den 9 maj, att ”då de sin skyldigheet med bodande hade uthlagt, syntes Anders Svensson, som skulle Anders Hansson wred wara öfwer det bodeskarlarna till honom så sendt kommo, dock blefwo budne att sittia neder och straxt af Anders Hansson med wijn öfwerflödigen tracterades.

Efter en stunds förlopp kommo Peder Månsson och Joen Olufsson i håår tillsammans.” 18.5.1666, Gbg UR: När Joen Olufsson med *Anders Svensson* kommo till Anders Hansson ”ställte dee sig [enligt Anders Hansson] som gaster och icke som höflige bodeskarlar. och efter något sittande säger Joen Olufsson till Per Månsson: menar tu tig wara så god som iagh. Per Månsson swarade: Ja”. Straxt derefter slår Joen Olufsson Per Månsson twenne örefilar och i håret faller, dock rörde Per Månsson icke Joen Olufsson igen. Medan de sammanworo, sade Anders Swensson: lät hundarna dragas”. Per Månsson hade kommit kommen till Anders Hansson ”på Cronones befallning”. Efter domslutet, då Joen Olufsson fick böta 6 mark för munslag och 6 mark för örfil, återkom de. Per Månsson beklagade sig över Joen Olufsson, som ånyo hade hotat honom i rådstugan med knuten näve för munnen.

Den 3.1.1671 berättade Joen Olufsson, att allt vad han hade haft av nederlagsgods hos sig under dagen för den stora eldsvådan hade ”deels inne i huset, deels ock ute på gatan af branden consumerats”.

Göteborgs registratur för den 7.3.1673 innehåller en uppgift om att handelsmännen Joen och Carl Olufsons konfiskerade gods skulle frisläppas mot caution.

I januari 1678 angavs Joen Olufssons kreditorer vara David Amia, Adam Altesleben och Johan Rosenbusch.

Den 20.10.1679 kan man i överrättens protokoll läsa om ett ärende, som hade remitterats från underrätten rörande ett mellanhavande mellan *befallningsmannen Bryngel Stenman* (fullmäktig *Magnus Hylthenius*) och handelsmannen Joen Olufsson ang. en summa av 34 rdr, som handelsmannen *Franz Kock* på Stenmans vägnar hade utbetalt till Joen Olufsson för hushyra, omkostnader och ”förbyggning [byggnadskostnader] till Herr Riksamiralens Höggrefl. Excellence förnödenhet, då riksdagen Anno 1676 war ärnat här i Göteborg att hållas och Franz Kock på Stenmans vägnat logemente för hans Höggrefl. Excellence hos Joen Olufsson betingat hade”. Stenman ville inte gå med på en så hög summa som 34 rdr, eftersom Joen Olufsson skulle ha varit nöjd med 16 rdr. Men Joen Olufsson ville stå fast vid Franz Kocks kontrakterade 34 rdr.

Riksamiralens befallningsman Bryngel Stenman krävde samtidigt tillbaka några proviantpersedlar, som hade levererats till Joen Olufssons hus och som han behållit. Joen Olufsson ville dock icke tillstå, att han behållit mer än en halvtunna sill, som Joen Olufsson icke kunnat använda eftersom den ”var så rutin, att han den wrok” och gav bort den. Vad kålrötterna angick, så hade Stenmans svåger *Petter Simonsson* nyckel till huset. där de låg och gick dit och styrde och ställde (”gjorde och lät”), som han ville. Stenman skulle inte ha räknat så noga med sillen, om Joen Olufsson hade låtit sig nöja med de 16 riksdalerna.

Joen erkände sig ha fått gran- och björkved för 1 1/2 rdr, en halv tunna elak sill, något av allehanda slags rötter. – Det hela slutade i augusti 1680 med att Bryngel Stenmans krav på Joen Olufsson skulle tillfredsställas genom exekvering av en kittel och några tennfat, som skulle värderas av *Jöns Nilsson*, *Casper kopparslagare* och *Lorentz tenngjutare*.

Den 7.5.1685 begärde Joen Olufssons änka Brita Toresdotter, att hennes mans kreditorer skulle inkallas. Några av dessa, nämligen *Volrath Tham*, *Claes Engelke*, *Casper Wilhelmsson* och *David Amia*, hade hyrt ut hennes hus och gård till *Lars Lander* och ville nu driva henne ur huset. Magistraten bestämde, att änkan skulle få bo kvar i de ”öfrige husen och de nedrige hyres bort”.

Kreditorerna var den 14 maj överens om att gården och båtarna skulle försäljas och penningarna deponeras i rätten. Britta Toresdotter ”som helt sjuk var” mötte den 27.9.1686 sina kreditorer. Halva den ena båten hade försålts redan under mannens livstid och den andra halvan hade försålts av änkan inför mannens begravning. Allt övrigt hade gått till kreditorerna, ”dy är som Lag säger, wont att taga penningar, där inge äre”. Inte heller kunde båten avhändas den man, som nu ägde den och den ”bona fide köpt hafwer”. Den båt som nu fanns kvar skulle värderas men skrårättigheterna kunde inte värderas eller säljas ”emedan det är ett personale, och kommer änka och hennes barn till godo, där hon skulle enten skaffa och opnegotiera (?) penningar till att lösa denne båten eller byggja sig en annan igen”.

1690 skrev *Carl Ingelsson* angående begravningskostnaderna för hans svärmoder Brita Toresdotter (EIIa:6).

Rådman David Amia och Casper Wilhelmsson tillkännagav den 26.4.1688, att de i egenskap av kreditorer hade försålt avlidne handelsmannen Joen Olufssons änkas sterbhusgårdar till

handlaren Martin Brusewitz

för 550 rdr. De sades vid första uppbudet 7.5.1688 ligga på Torggatan. Den västligaste av husen 8.28 kallades 1693 "Martin Brusewitz hörne".

Peder Olufsson som för hyra bebodde Joen Olufssons gård ingav klander. Han ville "bliva" vid gården och hänvisade "till hyresmannens rättigheter" att lösa den. Han ansåg sig närmare till köpet än Brusewitz. Enligt Amia och Casper Wellomsson hade Per Olufsson bjudit för lågt för gården, nämligen endast 500 rdr. Rätten befann ("befinnandes"), att inga viktiga skäl fanns på Per Olufssons sida och att hyresrätt gjorde alls ingenting till saken utan att naborätt var efter lag essentialia. Herr Amia och Casper Wellomsson sade sig gärna vilja ha både Martin Brusewitz och Per Olufsson "hulpne". De erbjöd sig att hyresfritt upplåta Per Olufsson tvenne hus till nästkommande Mikaeli. Per Olufsson insisterade på att få stanna i gården åtminstone till Mikaeli. Det bestämdes, att Per Olufsson skulle få bo kvar i gården till dess Martin Brusewitz tilltalade honom, eftersom han inte var uppsagt i rätt tid.

Vid denna tidpunkt hade Martin Brusewitz varit bosatt i Göteborg minst femton år. Den 28.6.1676 klagade han inför rätten genom sitt ombud *Anders Löfgren* över att *Christian Schotte* i ett mål mot *Rosenbusch* skulle ha jävat honom "som en främmande som på sin resa skall ligga". Men Brusewitz sade sig ha stadigt uppehållit sig här i Göteborg i några år och visserligen förklarat sig vilja resa härifrån, vilket dock icke skett. Nu sade han sig vilja söka burskap. Den 17.8.1786 gifte han sig i Christine med jungfru Maria Magdalena Dreijer (begr. Chr 6.10.1727).

Martin Brusewitz skrives 1710 för 1¾ tomt. 1715 värderades Martin Brusewitz tomt till 350 d smt, hans hus till 1 000 d smt och löseegendomen till 3 500 d smt. 1717 skattade Martin Brusewitz för tobak och han och hans hustru Magdalena för "thee och coffee" efter §10. Hans och hustruns näringsverksamhet värderades till 12 d smt var medan sonen Johan Fredrik Brusewitz svarade för 7.16. Gårdsdrängen hette *Måns Larsson* och pigan *Ingeborg Olsdotter*.

Martin Brusewitz begravdes i Christine den 26.6.1720 och får följande svårtolkade eftermäle: "H Martin Brusewitz, ein rechter Israeliter (") in welchem kein Falsch war, mit einer Leich-Sermon und üblichen Ceremonien begraben, seines alters 74 Jahre und etliche Monathe. Starb allen vermuthen nach am Schlage".

Om en sonson till Martin Brusewitz d.ä. bör följande notis röra sig. I en årshandling (EIIb:54) dat. 29.4.1749 berättade *Jacob Besien*, att *bouteilleuren P Westerlind* under den ostindiska resan 1744 hade inropat några varor av den avlidne *Herr Martin Brusewitz* kvarlåtenkap. Jacob Besien hade försträckt P Westerlind penningar att betalas vid återkomsten till Göteborg (med det förolyckade *skeppet Göteborg*). Båda avseglade ånyo till Ostindien med *skeppet Callmar*.

1725: Handelsman Johan Fredrik Brusewitz (begr. i Gustavi 17.1.1742: kallas då och vid begravning av dotter redan 1724 stadsmäklare), *pigan Elsa Waller*. Den 28.8.1728 begärde Johan Fredrik Brusewitz, att hans granne Anders Hagman [bör vara Matts Hagman] måtte mot en skälig penning till honom avträda och under bördsrätt avstå en tomtedel med sina där varande meliorationer, som Herr Brusewitz fader enl. köpebrev 27.10.1699 (") försålt till Hagmans antecessor matrimonii båtsman Lars Lund. Enligt inteckningsboken hade (skeppstimmermannen) Matts Mattsson Hagman och hans hustru Anna Lund 8.2.1728 testamenterat deras gård till sonen *Berendt Larsson Lundh*, men de sålde hus och 2 hela tomter för 800 d smt till Joh. Fredr. Brusewitz.

Handelsman Carl Liedborg

1728–49 (eldhärjad ödetomt 1646–1753)

Handelsman Carl Liedborg lät den 25.11.1728 uppbjuda ett hus och gård bestående av en fram- och baktomt, som han tillhandlat sig av handelsmannen herr Johan Fredr. Brusewitz för en summa av 2 900 d smt. Framtomten var belägen på Torggatan i hörnet näst intill herr mäster Bihausens hus och baktomten på Kronhusgatan intill bemälte baktomt, alltsammans bestående uti tvenne hela tomter, förbehållande sig herr handelsmannen Brusewitz att skeppstimmermannen Mattes Hagman (död 1753) måtte till nästkommande påsk utan någon avgift eller hyra få bebo den del av bakhuset, som herr Brusewitz försålt den 18.11.1728.

Liedborgs tjänstefolk bl. a.: 1730 "gossen" *Anders Andersson*, 1732 *bodgossen Samuel Gilberg*, 1734–41 *boddrängen Anders Dettergren*

1730 pigan *Becka Johansdotter*, 1734: pigan *Anna Toresdotter*. 1735 pigan *Rangela Bengtsdotter*, 1740–41 pigan *Margareta Hasselgren*

Carl Liedborg lånade 15.7.1747 1 128 d smt av *herr Benjamin Hall*. Han pantsatte sina två tomter på Torg- och Kronhusgatorna.

27.2.1749: Enligt Kungl. Maj:ts förordning skulle handelsmannen Carl Liedborgs på Torggatan belägna tvenne ödetomter första gången uppbjudas. De skulle för gäld och skuld försäljas på auktion den 30.5.1749. Enligt auktionsprotokollet bestod den fasta egendomen av två till Torg- och Kronhusgatorna belägna ödetomter. Mättingsattest av den 11.3.1729 visade, att den större eller hörntomten till Torggatan uti längden till Torggatan höll 70 och i bredden 24 fot. Den mindre på Kronhusgatan höll i längden 78 fot och i bredden 24 fot. De värderades till 650 d smt. De inropades av handelsmannen Johan Wising för 658 daler.

1653 sökte Carl Liedborg rådmansbeställning efter *rådman Niclas Sandberg*. Han berättade att han var borgare på 28:de året. Han hade fått taga kännbar del i den 1746 staden övergångna eldsvådan och kunde därför inte driva sin handel som förr (EIIb:75, 27.11.1753)

1755 talas om Herr Erik Liedbergs bodar. Kallas ännu 1760 hans ödetomter. Tydligt var en av tomterna bebyggd 1765 av handelsman Erik Liedberg under det att den andra kallas hans ödetomt. 1766 värderades avlidne handlaren Erik Liedbergs hus vid östra Hamnen i hörnet av Sillgatan samt två tomter med hus på Kronhusgatan. Hus och ödetomt ägdes av änkan 1770.

1775–90 Direktören David af Sandebergs tomter med bodar.

Auktion den 27.7.1796 på anhållan *Major Nils Silfversköld* som god man för avlidne ryttmästaren David af Sandebergs änkefru och förmyndaren *Carl Johan Gyllenborg* anhållan om att av sterbhusets i stadens femte kvarter i åttonde roten under nummer 27 och 28 belägna tomter med befintliga åbyggnader skulle utauktioneras. Insattes till 1 200 rdr. Inropades av handelsman Niclas Tengberg för 1915 rdr specie. Kallas 1800–07 handelsman Niclas Tengbergs bebyggda tomt.

Senare uppbud av 8.27

Jonas Kjellberg & Co den 17.4.1809

bryggare Joh. Olsson Risberg 17.6.1816

Senare uppbud av 8.27

bryggare Fredr. Aug. Risberg den 11.3.1844

handl A J Setterborg den 28.3.1859

Se även 8.26.